Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетіндегі «6D021300, 8D02303 – Лингвистика, 6D021000, 8D02306 – Шетел филологиясы, 8D01705 – Шетел тілі: екі шетел тілі, 6D020700, 8D02302 – Аударма ісі, 8D02208 – Түркітану» мамандықтар тобы / білім беру бағдарламалары бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беру жөніндегі құрылған диссертациялық кеңесінің 2025-2026 оқу жылының бірінші жартысындағы жұмысы туралы

ЕСЕП

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті жанынан құрылған «6D021300, 8D02303 – Лингвистика, 6D021000, 8D02306 – Шетел филологиясы, 8D01705 – Шетел тілі: екі шетел тілі, 6D020700, 8D02302 – Аударма ісі, 8D02208 – Түркітану» білім беру бағдарламалары бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін беру жөніндегі диссертациялық кеңестің құрамы Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті ректорының бұйрығымен бекітілді.

Диссертациялық кеңес құрамы:

1. Диссертациялық кеңес төрағасы – филология ғылымдарының докторы, профессор Мадиева Гүлмира Баянжанқызы;

2. Диссертациялық кеңес төрағасының орынбасары – PhD, аға оқытушы Досанова Альбина Маратханқызы;

3. Диссертациялық кеңестің ғалым хатшысы – PhD, қауымдастырылған профессор Алдашева Камар Сагингалиевна;

4. Диссертациялық кеңестің тұрақты мүшесі – филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институтының директоры Фазылжанова Анар Мұратқызы.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті ректорының бұйрығына сәйкес филология ғылымдарының докторы, профессор Авакова Раушангул Амирдиновна диссертациялық кеңес төрағасы ретінде бекітілді. 2025 жылдың 25 желтоқсанында өткен қорғауға Авакова Раушангул Амирдиновна төрағалық етті.

1. Өткізілген отырыстар саны туралы деректер: 18 (қорғауға қабылдау – уақытша мүшелерді тағайындау, ресми рецензенттерді тағайындау; диссертацияны қорғау).

2. Өткізілген отырыс санының жартысынан кемінде қатысқан кеңес мүшелерінің тегі, аты, әкесінің аты (ол болған жағдайда).

Диссертациялық кеңестің барлық мүшелері – 9 адам, олардың ішінде 4 адам (60%) диссертациялық кеңестің тұрақты мүшелері және 3 адам (40%) докторлық зерттеу тақырыбына байланысты докторанттың қорғау кезеңіне уақытша тағайындалды.

Диссертациялық кеңестің барлық тұрақты мүшелері және уақытша мүшелері диссертациялық қорғауларға толық қатысты.

3. Оқу орны көрсетілген докторанттар тізімі.

№	Докторанттардың ТАӘ	Докторант оқыған, ЖОО	Докторанттың кеңесшілері
1	Рахия Қуантқановна Токсанбаева (қабылдау, уақытша мүшелер мен рецензенттерді тағайындау және қорғау)	Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті	1. Кенжекқанова Құралай Кенжекқановна – PhD, аға оқутышы, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Алматы қ., Қазақстан); 2. Anastassia Zabrodskaja – PhD, профессор (Таллинн, Эстония).
2	Мадиева Динара Башеровна (қабылдау, уақытша мүшелер мен рецензенттерді тағайындау және қорғау)	Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті	1. Смагулова Жулдыз Сагидоллаевна – филология ғылымдарының кандидаты, PhD, КИМЭП (Алматы қ., Қазақстан). 2. Забродская Анастасия – PhD, профессор, Таллин университеті (Таллин, Эстония).
3	Тлеулинова Мейрамкүл Бейсенбайқызы (қабылдау, уақытша мүшелер мен рецензенттерді тағайындау және қорғау)	Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті	1. Сейденова Сауле Дусуповна – филология ғылымдарының кандидаты, доцент, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Алматы қ., Қазақстан); 2. Динчай Коксал – филология ғылымдарының докторы, профессор, Чанаккале Онсекиз Март университеті (Чанаккале, Түркия).
4	Талғатқызы Гулнара (қабылдау, уақытша мүшелер мен рецензенттерді тағайындау және қорғау)	Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті	1. Әмірбекова Айгүл Байдебекқызы – филология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, А. Байтұрсынұлы атындағы Тіл білімі институты (Алматы қ., Қазақстан). 2. Уракова Ляззат – PhD, Анкара университеті (Анкара қ., Түркия).
5	Аязбаева Сәуле Аязбайқызы (қабылдау, уақытша мүшелер мен рецензенттерді	Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті	1. Түймебаев Жансейіт Қансейітұлы – филология ғылымдарының докторы, профессор, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Алматы қ., Қазақстан).

	тағайындау және қорғау)		2. Авакова Раушангүл Амирдинқызы – филология ғылымдарының докторы, профессор Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Алматы қ., Қазақстан). 3. Суйер Екер – PhD докторы, профессор, Башкент университеті (Анкара қ., Түркия).
6	Баймырза Айнұр Аманғалиқызы (қабылдау, уақытша мүшелер мен рецензенттерді тағайындау және қорғау)	Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті	1. Шайкенова Ляззат Маратқызы – филология ғылымдарының докторы, доцент, Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті (Алматы қ., Қазақстан); 2. Арто Мустайоки – филология ғылымдарының докторы, профессор, Хельсинки университеті (Хельсинки, Финляндия).

4. Есеп беріліп отырған жылда кеңес қарастырған диссертациялардың қысқаша талдануы, келесі бөлімдерге мән берілді:

1) қаралған жұмыстар тақырыптарына талдау:

Рахия Қуантқанқызы Тоқсанбаеваның диссертациялық жұмысы қазіргі лингвистиканың жаңа бағыты – құқықтық дискурс пен заң тілінің лингво-семантикалық және когнитивтік ерекшеліктеріне арналған. Зерттеуде ағылшын және қазақ заң мәтіндеріндегі мағыналық көмескілік (vagueness) пен көпмағыналылық (polysemy) құбылыстары салыстырмалы және танымдық тұрғыдан талданған. Автор заң тілі мен қоғамдағы билік құрылымдарының өзара байланысын, тілдік белгісіздіктің құқықтық интерпретациядағы рөлін айқындап, когнитивтік лингвистика, құқық лингвистикасы және дискурс талдауы тұрғысынан теориялық негіз ұсынған. Жұмыстың жаңалығы – қазақ құқық тілі материалында алғаш рет көпмағыналы заң терминдері жүйелі түрде анықталып, олардың семантикалық және когнитивтік табиғаты сипатталған. Зерттеу нәтижелері қазақ құқықтық тілін стандарттау және кодификациялау үдерісіне нақты үлес қосады.

Динара Башеровна Мадиеваның диссертациялық зерттеуі «Қазақстанның лингвистикалық ландшафты: эвентонимдердің социолингвистикалық талдауы» тақырыбына арналған және көптілді қалалық кеңістіктегі тілдік өзгерістерді лингвистикалық ландшафт әдіснамасы арқылы сипаттауды мақсат етеді. Зерттеудің өзектілігі Қазақстандағы қазіргі

лингвистикалық ландшафттың эмпирикалық материалын жинау және посткеңестік кеңістіктегі тілдік ахуалдың өзгерісін дәл осы визуалды-номинативтік деректер арқылы көрсету қажеттілігімен негізделген; сондай-ақ қалалық іс-шара атаулары (эвентонимдер) арнайы зерттеу нысаны ретінде жүйелі түрде жеткілікті қарастырылмағаны атап өтіледі.

Мейрамкүл Бейсенбайқызы Тлеулинованың диссертациялық зерттеу көркем аударма теориясы мен практикасының өзекті мәселесі – ұлттық сипаттың (ұлттық-мәдени реңктің) аудармада сақталу деңгейін анықтауға бағытталған. Нысан ретінде Д. Исабековтің «Сүйекші», «Гауһартас», «Біз соғысты көрген жоқпыз», «Қаблан», «Дермене» шығармаларындағы ұлттық сипаттағы лексика (реалия сөздер, фразеологизмдер, мақал-мәтелдер) және олардың орыс, ағылшын тілдеріндегі аудармалары алынады; пәні – түпнұсқадағы ұлттық сипаттың аудармада сақталу деңгейі ретінде нақты айқындалған. Зерттеудің негізгі мақсаты – аталған шығармалардағы ұлттық сипаттың екі тілдегі аудармаларында сақталу деңгейін белгілеу; осы мақсатқа сәйкес ұлттық сипаттағы бірліктерді іріктеу, жүйелеу, сандық-сапалық талдау, түпнұсқа мен аударма жұптарына лексикалық-семантикалық, құрылымдық, мазмұндық және салыстырмалы-салғастырмалы талдау жүргізу, сондай-ақ аудармада қиындық тудыратын бірліктерді беру әдістері мен стратегияларын жіктеу міндеттері қойылған. Жұмыстың ғылыми жаңалығы диссертация мәтінінде нақты көрсетілген: Д. Исабековтің таңдаулы шығармаларындағы ұлттық сипаттың орыс және ағылшын аудармаларында сақталуы кешенді зерттеу нысаныретінде алғаш рет арнайы қарастырылып, ұлттық нақыштағы лексика іріктеліп, жіктеледі; сонымен бірге жазушымен жеке сұхбат жүргізіліп, авторлық ұстаным мен аудармадағы қиындықтар талқыланады және «Дермене» повесіне қатысты зерттеушінің авторлық көркем аудармасы ұсынылатыны атап өтіледі.

Гүлнара Талғатқызының диссертациялық зерттеуі қазақ тіліндегі тіркесімділікті (сөздердің тіркесу қабілетін) дербес тілдік категория ретінде дәлелдеуге және сөз тіркестері арасындағы семантикалық жүйені(лексикалық, стилистикалық, комбинаторлық) айқындауға бағытталған. Жұмыста тіркесімділіктің негізгі өлшемшарттары нақтыланып, қазақ тіліндегі сөз тіркесу үдерісінің модельдері (ішкі ұйымдасу тұрғысынан — парадигмалық, синтагмалық; семантикалық белгілер арқылы; сондай-ақ типтік модельдер қатарында окказионалдық, стилистикалық, когнитивтік үлгілер) жүйеленеді. Зерттеу логикасы мен құрылымы да осы мақсатқа қызмет етеді: бірінші бөлімде тіркесімділік ұғымының қалыптасуы, зерттелуі, валенттілікпен арақатынасы, синтагма–парадигма аясындағы сипаты теориялық тұрғыдан негізделсе, екінші бөлімде тіркесімділіктің семантикалық құрылымы сөздердің мағыналық үйлесімділігі, контекст ішіндегі семантикалық шек және таңдалу заңдылықтарымен сабақтастықта сипатталады. Бұл тәсіл тіркесімділікті тек грамматикалық байланыс ретінде емес, мағына тудырушы жүйелік тетік деңгейінде талдауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар жұмыста

тіркесімділіктің семантикалық табиғаты когнитивтік және прагматикалық өлшемдермен де сабақтастырыла қарастырылып, ұлттық-мәдени бірліктердің (тұрақты тіркестер, ұлттық лексика) тіркесім заңдылықтарына бағыныштылығы арқылы тілдік дүниетаным көріністері негізделеді. Осы арқылы диссертация қазіргі лингвистикадағы комбинаторлық лексикология, функционалды-семантикалық бағыт, валенттілік теориясы және когнитивтік лингвистика сияқты арналардың түйісінде орын алатын кешенді еңбек ретінде сипатталады.

Сәуле Аязбайқызы Аязбаеваның диссертациялық зерттеуі қазақ тіл біліміндегі морфемика-морфонология-сингармология тоғысындағы өзекті мәселені, атап айтқанда жұрнақ сегменттерінің үндесім / үйлесім заңдылықтарына бағынған құрылымдық жүйесін және оны көрнекі (интерактив) модельдеу мәселесін арнайы нысан етіп алады. Зерттеудің нысаны – қазақ тілінің жұрнақ сегменттері (үндесім-үйлесім заңдылығына бағынған морфемалық құрылым), пәні – осы сегменттердің үндесім-үйлесім заңдылықтары мен олардың интерактив-инновациялық модельдері ретінде нақтыланған. Диссертацияның ғылыми жаңалығы қазақ тілі қосымшаларының, соның ішінде жұрнақтардың морфологиялық құрамын кешенді талдаумен, жалғау мен жұрнаққа қатысты берілген анықтамаларды салыстырмалы саралаумен, жұрнақтардың сөз тудырушы қызметін нақтылаумен және заттекті, сынтекті, әрекет текті т.б. жұрнақтардың құрамы мен жүйесін сипаттаумен айқындалады; қосымшалардың орфографиялық талдануы нәтижесінде олардың айтылым үлгісін қалыпқа келтіру мәселесі де арнайы қарастырылған.

Баймырза Айнұр Аманғалиқызының диссертациялық зерттеуі Қазақстан қоғамындағы көптілді орта жағдайында жоғары оқу орны жастарының тілдік сәйкестілігінің (linguistic identity) қалыптасу табиғатын және оның көптілділік деңгейімен өзара байланысын әлеуметтік лингвистикалық параметрлер арқылы анықтауды көздейді. Зерттеудің нысаны – жастардың тілдік сәйкестілігі және көптілділік жағдаяты; пәні – ЖОО студенттерінің тілдік сәйкестілігі мен көптілділігінің өзара байланысының әлеуметтік лингвистикалық параметрлері ретінде айқындалған. Зерттеудің мақсаты да осы логиканы нақтылай түседі: студент жастардың тілдік сәйкестілігі мен көптілділік деңгейінің байланысын параметрлік тұрғыдан айқындап, көптілділік жағдаятындағы тілдік сәйкестілікті модельдеу. Жұмыстың ғылыми құрылымы мақсатқа сай жүйеленген: автор теориялық негізді нақтылап, Қазақстандағы көптілділік құбылысының әлеуметтік лингвистикалық сипатын талдап, оның жастардың тілдік сәйкестілігіне ықпалын айқындауды; халық санағы, ресми статистика және Гринберг индексі арқылы сандық көрсеткіштерді анықтауды; көптілді ортадағы тілдік сәйкестіліктің типологиясын жасап, оның құрылымдық моделін ұсынуды міндет етіп қояды. Әдіснамалық тұрғыдан диссертация сандық және сапалық деректерді бір арнаға тоғыстырады: мемлекеттік тіл саясаты құжаттарын

талдау, пилоттық сауалнама, жаппай сауалнама және жартылай құрылымдалған сұхбат жүргізу кезеңдері көрсетіледі; материал ретінде 2009 және 2021 жж. халық санағы деректері мен ресми статистика кеңінен қамтылады. Диссертацияның мазмұндық жаңалығы тілдік сәйкестілікті жастарға тән динамикалық әлеуметтік-лингвистикалық категория ретінде ашып көрсетуімен сипатталады: тілдік сәйкестілік ішкі (тілдік құзыреттілік, тілдік тәжірибе, тілге қатынас) және сыртқы (өзін белгілі бір лингвомәдени топпен сәйкестендіру) қабаттан тұратын күрделі құрылым ретінде негізделеді; студент жастардың тілдік сәйкестілігі шартты түрде бес типкежіктеліп, сол типологияға сүйенген тіл саясатын жетілдіру ұсыныстары берілгені көрсетіледі.

2) диссертация тақырыбының «Ғылым туралы» Заңының 18-бабының 3-тармағына сәйкес Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия қалыптастыратын ғылымның даму бағыттарына және (немесе) мемлекеттік бағдарламалармен байланысы:

Рахия Қуантқанқызы Тоқсанбаеваның зерттеу тақырыбы Қазақстан Республикасының «Ғылым туралы» заңының 18-бабының 3-тармағына және Үкіметтің ғылымның басым бағыттары жөніндегі шешімдеріне толық сәйкес келеді. Диссертация «Гуманитарлық ғылымдарды жаңғырту және ұлттық рухани жаңғыру», сондай-ақ тіл саясаты мен көптілді заңнамалық кеңістікті жетілдіру мақсаттарына сай келеді. Жұмыс мемлекеттік құқықтық тілдің сапасын арттыру, аудармадағы дәлдік пен ұғымдық сәйкестікке жету мәселелерін шешуге бағытталған. Бұл зерттеу «Жаңа Қазақстан: жаңару мен жаңғыру жолы» стратегиялық бағыты аясындағы қоғамдық коммуникация мәдениетін дамыту міндеттерімен де сабақтас.

Динара Башеровна Мадиеваның диссертациялық жұмысы тіл саясаты, көптілді қоғамдық коммуникация, ұлттық бірегейлік және модернизациямәселелерін эмпирикалық деректермен негіздеуге бағытталғандықтан, гуманитарлық және әлеуметтік ғылымдардағы басым бағыттар логикасымен үйлеседі. Зерттеуде Қазақстандағы тіл саясатының бағдарламалық негіздері ретінде Президент Жолдауы мен «Үш тұғырлы тіл» идеясы, сондай-ақ 2011–2020 жылдарға арналған Тілдерді дамыту және қолданудың мемлекеттік бағдарламасы көрсетіліп, ондағы нақты мақсатты индикаторлар келтіріледі. Сонымен бірге диссертацияның маңызды бір желісі – қазақ жазуын латын графикасына көшірудің қалалық кеңістікте (әсіресе Алматыдағы эвентонимдерде) визуалды көрініс табуы. Бұл реформа 2017 жылдан бастап «Рухани жаңғыру» аясындағы мемлекеттік бастама ретінде сипатталып, латынданудың ұлттық жаңғыру және мәдени дербестікпен байланысы ашылады. Осы тұрғыдан жұмыс, біріншіден, мемлекеттік тілдің қоғамдық кеңістіктегі қызметін кеңейту; екіншіден, көптілділікті (қазақ–орыс–ағылшын) басқару және түсіндіру; үшіншіден, латын графикасын

енгізудің әлеуметтік-мәдени қабылдануын бақылау сияқты міндеттерді ғылыми дерекпен сүйемелдеуге мүмкіндік береді.

Мейрамкүл Бейсенбайқызы Тлеулинованың зерттеу тақырыбы Қазақстандағы гуманитарлық ғылымдардың стратегиялық басымдықтарымен, әсіресе ұлттық мәдени мұраны жаһандық мәдени-тілдік кеңістікке сапалы таныту, көркем аударманың ғылыми-әдістемелік негіздерін күшейту міндеттерімен табиғи түрде сабақтас. Диссертацияда аударманың елдің саяси және ұлттық мүдделері аясындағы «Рухани жаңғыру» және «Мәңгілік ел» бағдарламаларымен байланысы атап көрсетіліп, Қазақстан әдеби мұрасын әлем тілдеріне аудару, сондай-ақ мемлекеттік тапсырыстар аясындағы аудармалардың сапасын арттыру қажеттілігі өзектілік факторы ретінде негізделеді. Осы тұрғыдан алғанда, жұмыс ғылыми білімнің қолданбалы-гуманитарлық сегментін күшейтіп, ұлттық әдебиеттің аударма арқылы халықаралық айналымға түсу тетіктерін лингвомәдени және салыстырмалы аударматану әдістерімен нақтылайды.

Гүлнара Талғатқызының диссертациялық зерттеуі Қазақстандағы ғылым дамуының басым бағдарларымен, әсіресе **гуманитарлық білімді жаңғырту, қазақ тіл білімінің теориялық базасын тереңдету**, сондай-ақ **ұлттық тілдік ресурстарды жетілдіру** міндеттерімен табиғи түрде үйлеседі. Зерттеу тіркесімділіктің семантикалық жүйесін айқындау арқылы қазақ тілінің **семантика–синтаксис тоғысын** нақтылап, тілдік норманы сипаттаудағы теориялық дәлдікті күшейтеді; бұл өз кезегінде тілдік білімді стандарттау мен жүйелеуге қызмет ететін ғылыми нәтижелер қатарын толықтырады. Сонымен бірге диссертацияда тіркесімділік заңдылықтарының **цифрлық кеңістіктегі мәтінді автоматты тану**, омонимдерді контекст арқылы **машиналық ажырату** сияқты қолданбалы міндеттермен байланысы арнайы көрсетіледі (контексті құраушы бірліктердің тіркесімділік заңдылығынан туындайтыны негізделеді). Бұл қырынан келгенде, зерттеу нәтижелері **цифрлық лингвистика, компьютерлік өңдеу, қазақ тілі үшін тілдік технологиялар мен AI-инфрақұрылымға** қажет деректік-теориялық негізді күшейтуге бағытталған ғылыми-тәжірибелік міндеттермен де сабақтас (осы тұжырым — диссертациядағы цифрлық/автоматты талдау туралы негіздемеге сүйенген логикалық қорытынды).

Сәуле Аязбайқызы Аязбаеваның зерттеу жұмысының өзектілігі мен бағдарлануы Қазақстанның ғылым мен жоғары білім саясатына тән стратегиялық міндеттермен үйлеседі. Диссертацияда жұрнақтардың үндесім-үйлесім интерактив-инновациялық модельдерін құру және оларды практикалық айналымда қолдану жоғары білім беру жүйесіне жаңа ғылыми нәтижелерді енгізуге мүмкіндік беретіні атап көрсетіледі. Автор зерттеу бағытын Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2023 жылғы 28 наурыздағы №248 қаулысымен бекітілген 2023–2029 жылдарға арналған Жоғары білім мен ғылымды дамыту тұжырымдамасындаайқындалған: ұлттық ғылымды әлемдік

ғылыми кеңістікке интеграциялау, зерттеу сапасын арттыру, жоғары білім жүйесінің бәсекеге қабілеттілігін қамтамасыз ету секілді басымдықтармен тікелей сабақтастырады. Осы тұрғыдан алғанда, диссертацияның «интерактив-инновациялық аспектіні» лингвистикалық зерттеудің нысанына айналдыруы қазіргі тіл біліміндегі жаңашыл бағытты нақтылап, ұлттық ғылымның халықаралық деңгейде дамуына үлес қосуға бағдарланған ғылыми ұстаным ретінде негізделеді.

Баймырза Айнұр Аманғалиқызының зерттеу тақырыбы мазмұны жағынан мемлекет үшін стратегиялық мәні бар бірнеше бағытпен тікелей үйлеседі: жастар саясаты, тіл саясаты, ұлттық бірегейлік пен қоғамдық интеграция, сондай-ақ көптілді қоғамдағы әлеуметтік тұрақтылық. Диссертацияда жаһандану мен цифрлық трансформация жағдайында тұрақты тілдік әрі ұлттық сәйкестілікті қалыптастырудың өзектілігі арнайы атап өтіледі; тіл коммуникация құралы ғана емес, өзін-өзі тану, мәдени кодты жеткізу және әлеуметтік интеграция тетігі ретінде түсіндіріледі. Мемлекеттік бағдарламалармен сабақтастық диссертацияда тіл саясатының ресми құжаттарын талдау арқылы дәлелденеді: көптілділік саясатының жастардың тілдік сәйкестілігіне ықпалын бағалау үшін мемлекеттік тіл саясаты құжаттары сараланғаны көрсетіледі. Сонымен бірге Қазақстандағы тіл саясатының бағдарламалық негіздері ретінде тілдің «ұлттық мәдениеттің өзегі» екені, сондай-ақ 2001–2010 және 2011–2020 жылдарға арналған тілдерді қолдану мен дамыту мемлекеттік бағдарламаларының мақсат-міндеттері мен индикаторлары сөз болады. Осы арқылы диссертация елдегі тілдік жоспарлау мен көптілділік саясатының нақты контексінде жастардың тілдік сәйкестілігін ғылыми түрде сипаттап, басқарушылық шешімдер үшін дәлелді талдам ұсынатын қолданбалы-гуманитарлық зерттеу ретінде танылады.

3) диссертациялар нәтижелерінің практикалық қызметке енгізу деңгейін талдау:

Рахия Қуантқанқызы Тоқсанбаеваның диссертация жұмысы бойынша зерттеу нәтижелері құқықтық тіл білімі, когнитивтік семантика және аударматану пәндерін оқытуда қолдануға жарамды. Алынған тұжырымдар «Құқықтық дискурс», «Когнитивтік лингвистика», «Заң тілі және аударма», «Когнитивтік семантика» сияқты пәндердің оқу бағдарламаларына енгізуге негіз бола алады. Сонымен қатар зерттеу нәтижелері құқықтық аударма, заң терминологиясын стандарттау, екітілді заң сөздіктерін әзірлеу ісінде практикалық мәнге ие. Автордың ұсынып отырған көпмағыналы және көмескі терминдерді жүйелеу әдістемесі заң мәтіндерін түсіндіру мен құқықтық коммуникацияны жетілдіруге септігін тигізеді.

Динара Башеровна Мадиеваның диссертациялық жұмысында зерттеудің практикалық маңызы бірнеше бағытта айқын көрсетілген: диссертация материалдары жалпы тіл білімі, социолингвистика, лексикология,

сөзжасам, сондай-ақ ономастика, мәдениетаралық коммуникация, елтану сияқты курстардың теориялық және дәрістік мазмұнын байытуға пайдаланылатыны атап өтіледі. Бұдан бөлек, нәтижелер қалалық/муниципалдық құрылымдар үшін көптілді ортада тіл саясатын іске асыру және қалалық кеңістіктің визуалды рәсімделуін жоспарлау тұрғысынан құнды деп көрсетіледі. Қолданбалы қыры ретінде автор деректерінің нейминг/брендинг саласында (іс-шара атауларын мақсатты аудиторияның тілдік-мәдени ерекшелігіне сай құрастыру), сондай-ақ тілдік менеджментте (қоғамдық кеңістіктегі тілдік жоспарлау мен реттеу) пайдалы болатынын нақтылайды. Жұмыстың апробациясы да практикалық енгізілу әлеуетін күшейтеді: негізгі нәтижелер 15 ғылыми жарияланымда көрініс тапқан (оның ішінде уәкілетті орган ұсынған журналдарда жарияланған мақалалар, сондай-ақ Scopus базасындағы жарияланымдар бар).

Мейрамкүл Бейсенбайқызы Тлеулинованың диссертациясындағы зерттеу нәтижелерінің практикалық әлеуеті айқын: диссертация қорытындылары ұлттық сипаттағы лексиканы қазақ тілінен орыс және ағылшын тілдеріне аудару барысында туындайтын жалпы қиындықтарды жүйелеуге, әрі қарай көркем аударманың арнайы теориясы мен тәжірибесін дамытуға ықпал ететіні көрсетілген. Сонымен бірге алынған нәтижелер «Аударма ісі» мамандығы бойынша барлық деңгейде (бакалавриат–магистратура–докторантура) «Көркем аударма тәжірибесі», «Аударма теориясы мен тәжірибесі» секілді курстарды әзірлеуде оқу-әдістемелік материал ретінде қолдануға жарамды; сондай-ақ Д. Исабеков және өзге авторларды орыс/ағылшын тілдеріне аударатын кәсіби аудармашылар үшін қосымша дереккөз бола алады. Практикалық тұрғыдан бұл – ұлттық-мәдени мазмұнды дәл жеткізуге бағытталған аудармашылық шешімдерді (тәсіл/стратегия деңгейінде) негіздеуге, аударма сапасын сараптауға және аудармашы даярлау үдерісінде нақты талдау үлгілерін қалыптастыруға мүмкіндік беретін нәтижелер.

Гүлнара Талғатқызының диссертация бойынша зерттеу нәтижелерінің практикалық әлеуеті, ең алдымен, лексикография мен тілдік ресурстар жасауда айқын көрінеді: диссертацияда сөздердің тіркесімділік қасиеттерін жүйелі көрсету сөздіктерде сөздің нақты қолданыс аясын белгілеуге, сөздер мен тіркестердің мағыналық құрылымын дәл сипаттауға, сөйтіп лексикографиялық жұмыстың сапасын арттыруға мүмкіндік беретіні арнайы негізделген. Екіншіден, тіркесімділіктің семантикалық талдамы сөз мағынасының контекстегі нақты жүзеге асуынбақылауға және омонимияны формальді тұрғыдан автоматты тану/ажырату міндеттеріне тірек бола алады. Демек, жұмыста ұсынылған семантикалық жүйелеу қағидалары қазақ тілі үшін, ең алдымен, тіркесімдер сөздігін (комбинаторлық сөздік) әзірлеу; мәтіндік корпустардағы сөз мағынасын ажырату (WSD) тәрізді міндеттер; сонымен қатар тілдік деректерді белгілеу мен нормалау сияқты қолданбалы бағыттарға тікелей пайдалануға келетін негіз қалыптастырады. Үшіншіден,

диссертацияның теориялық тұжырымдары университеттік деңгейде лексикология, семантика, синтаксис, когнитивтік лингвистика, мәтін лингвистикасы пәндерінде тіркесімділік мәселесін жүйелі оқытуға, арнайы курстар мен практикумдардың мазмұнын байытуға мүмкіндік береді. Автор қорытынды бөлімінде тіркесімділіктің тек лексика-грамматикалық байланыстармен шектелмейтінін, семантикалық, стилистикалық, ассоциативтік өрістерді де құрайтын кең категория екенін дәйектей отырып, оны әрі қарай да кешенді зерттеудің ғылыми алғышарттарын жинақтайды.

Сәуле Аязбайқызы Аязбаеваның диссертациялық зерттеуінің теориялық маңызы қазақ фонетикасындағы сингармология теориясын толықтыруымен, қазақ тілінің дыбыс құрамын айқындап, үндесім/үйлесім белгілерінің жүйесін сипаттауға қосатын үлесімен бағаланады. Ал практикалық құндылығы – қазақ тілі оқулықтары, оқу құралдары және оқыту әдістемесін көрнекі интерактив үлгілермен толықтыруға мүмкіндік беруімен көрінеді. Зерттеу эмпирикасы ретінде қазақ тілінен 3000-ға жуық тілдік бірлік іріктеліп, оқулықтар, ғылыми-зерттеу еңбектері, сөздіктер және аудио материалдар пайдаланылғаны жұмыстың қолданбалы әлеуетін күшейтеді. Нәтижелердің ғылыми айналымға түсу деңгейі де жеткілікті: диссертацияның негізгі қорытындылары 10 мақалатүрінде жарияланған, оның ішінде Scopus базасында 1 мақала, халықаралық конференциялар жинақтарында 4 мақала және ҚР ҒЖБМ ұсынған тізімдегі журналдарда 5 мақала бар екені көрсетілген. Осы деректер диссертация нәтижелерін жоғары оқу орындарында фонетика, морфемика/морфология және тілдік модельдеу бағытындағы пәндерге кіріктіріп, интерактив форматтағы оқыту ресурстарын әзірлеуде пайдалануға болатын практикалық дайын өнім деңгейіне жеткізуге негіз бар екенін аңғартады.

Баймырза Айнұр Аманғалиқызының диссертациясы бойынша нәтижелердің практикалық әлеуеті, біріншіден, негізгі тұжырымдар мен қорытындылар жалпы тіл білімі және әлеуметтік лингвистика бойынша элективтік курстарды оқытуда пайдалануға жарамды; алынған әлеуметтік-лингвистикалық деректер лингвистерге, әлеуметтанушыларға, аудармашыларға, білім беруді басқару саласындағы менеджерлерге, сондай-ақ жастармен жұмыс істейтін мемлекеттік құрылымдар мен тіл саясатын жүзеге асыратын ұйымдарға практикалық материал бола алады. Екіншіден, зерттеу қорытындылары тіл саясатын әзірлеу және білім беру бағдарламаларын жастардың тілдік қажеттіліктеріне қарай оңтайландыру бағыттарында қолданылатыны көрсетіледі; бұл диссертацияны «теориялық пайым + эмпирикалық дерек + ұсыныс» қағидасымен құрылған практикалық мәні жоғары еңбек ретінде бағалауға негіз береді. Үшіншіден, жұмыстың талқылануы мен апробациясы жеткілікті деңгейде берілген: зерттеу нәтижелері ғылыми ортада талқыланып, Хельсинки университеті мен Біріккен ұлттық тілдер комитеті базаларындағы ғылыми іс-сапарлар аясында

апробациядан өткен; негізгі нәтижелер 12 ғылыми мақала түрінде жарияланғаны көрсетіледі.

5. Ресми рецензенттердің жұмысына талдау (мейлінше сапасыз пікірлерді мысалға ала отырып).

Диссертациялық кеңеске ұсынылған ресми рецензиялар мазмұны мен құрылымы жағынан белгіленген талаптарға сай орындалған: әр рецензияда зерттеу тақырыбының өзектілігі, ғылыми бағыттармен және мемлекеттік басымдықтармен сабақтастығы, жұмыстың мақсаты мен міндеттерінің нақтылығы, қолданылған әдіснаманың дәйектілігі, алынған нәтижелердің ғылыми жаңалығы мен практикалық құндылығы жүйелі түрде сараланған. Рецензенттер диссертациялардың негізгі бөлімдеріне сүйене отырып, тұжырымдар мен ұсыныстардың қисындылық байланысын көрсетеді, негізгі ғылыми қорытындылардың дәлелдену деңгейін бағалайды және жұмыстың жалпы ғылыми деңгейін объективті сипаттайды.

Рецензиялар мазмұнында сараптамалық мәдениет сақталған: оң бағалау диссертациялық зерттеулердің деректік-талдамалық базасына, теориялық тұғырнамасына және нәтижелердің қолданбалылық әлеуетіне тірек етіліп берілген. Сонымен бірге рецензенттер жұмыстың жетілдіруге болатын тұстарын (ұғымдарды нақтылау, жекелеген тұжырымдарды дәлдеп көрсету, рәсімдеу-редакциялық ұсақ ескертулер) ғылыми этика шеңберінде атап өтеді; бұл ескертулер диссертациялардың жалпы құндылығын төмендетпейтін, қайта зерттеу сапасын арттыруға бағытталған ұсыныстар ретінде ұсынылған.

6. Ғылыми кадрларды даярлау жүйесін одан әрі жетілдіру жөніндегі ұсыныстар.

Диссертациялық кеңестің уақытша мүшелері мен ресми рецензенттерді іріктеуде ҒЖБССҚК ұсынған журналдардағы мақала санына қойылатын талапты 10-нан 5-6-ға дейін азайту ұсынылады. Бұл Диссертациялық кеңестің кәсіби құрамын әртараптандыруға және тиісті салаларда ғылыми сараптаманың сапасын арттыруға ықпал етеді.

7. Философия докторы (PhD), бейіні бойынша доктор дәрежесін алуға арналған диссертациялардың кадрларды даярлау бағыты бөлінісіндегі саны:

№		6D021300, 8D02303 – Лингвистика	6D021000, 8D02306 – Шетел филологиясы	8D01705 – Шетел тілі: екі шетел тілі	6D020700, 8D02302 – Аударма ісі	8D02208 – Түркітану
1	қорғауға қабылданғ	4	1	-	1	-

	ан диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО докторант тарының)					
2	қараудан алынып тасталған диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО докторант тарының)	-	-	-	-	-
3	рецензенттердің теріс пікірін алған диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО докторант тарының)	-	-	-	-	-
4	қорғау нәтижелері бойынша теріс шешім алған диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО	-	-	-	-	-

	докторант тарының)					
5	пысықтауға жіберілген диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО докторант тарының)	-	-	-	-	-
6	қайта қорғауға жіберілген диссертациялар (оның ішінде басқа ЖОО докторант тарының)	-	-	-	-	-

Диссертациялық кеңестің төрағасы **Р.А. Авакова**

Диссертациялық кеңестің ғалым хатшысы **К.С. Алдашева**

«___» _____2026 ж.